

همایش بین‌المللی عطار نیشابوری

شهر تاشکند پایتخت جمهوری ازبکستان روز ۲۰ اسفند سال ۱۳۸۲ از صبح تا ۱۴ بعد از ظهر، میزبان اولین همایش بین‌المللی زندگی و آثار شیخ فریدالدین عطار نیشابوری بود.

در این کنفرانس که توسط رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در ازبکستان و به ریاست مظفر کامل اف معاون علمی رئیس دانشگاه دولتی خاورشناسی تاشکند در دانشگاه دولتی خاورشناسی تاشکند برگزار شد، نزدیک به ۲۰ نفر استاد و محقق برجسته و سرشناس از دو کشور ازبکستان و ایران به عنوان سخنران و حدود ۲۰۰ نفر از استادان و دانشجویان و خبرنگاران رسانه‌های خبری ازبکستان شرکت داشتند، ابعاد مختلف اندیشه و شخصیت و جایگاه شیخ فرید عطار نیشابوری در ادبیات مشرق زمین و حوزه اندیشه اسلامی مورد بحث و بررسی قرار گرفت و از جمهوری اسلامی ایران نیز دکتر عباسعلی وفایی - رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در ازبکستان - محمد فتحعلی - سفیر فوق‌العاده و تام‌الاختیار جمهوری اسلامی ایران در ازبکستان - و دکتر محمد حسن زاده - استاد یار دانشگاه علامه طباطبایی - در این کنفرانس علمی مقاله قرائت کردند.

قابل ذکر است که همایش برگزار شده اولین همایشی است که به همکاری رایزنی جمهوری اسلامی ایران و خاورشناسان ازبکستان در دانشگاه دولتی خاورشناسی تاشکند که یکی از دانشگاه‌های معروف است برگزار شد.

یکی از ویژگی‌های برتر این جلسه باشکوه که به همت رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و زحمات دکتر مظفر کامل اف - معاون علمی - و دکتر بهادر - معاون فنی دانشگاه خاورشناسی - برپا شد این بود که در آن به جز از استادان سخنران دانشگاه خاورشناسی، جمعی از فرهیختگان و فرزندان از آکادمی ساختار دولت و جامعه ریاست جمهور ازبکستان، مؤسسه خاورشناسی ابوریحان بیرونی فرهنگستان علوم ازبکستان، مرکز معنویت و معرفت جمهوری ازبکستان، دانشگاه اسلامی تاشکند، واحد دانشگاهی دانشگاه فردوسی مشهد و رادیوی برون مرزی ازبکستان شرکت نمودند.

از ویژگی‌های دیگر این همایش بین‌المللی سخنرانیهایی به دو زبان - ازبکی و فارسی - بود چون پنجاه درصد اهل محفل فارسی زبان یا استادان و دانشجویان رشته زبان و ادبیات فارسی بودند.

کنفرانس از جانب ریاست دانشگاه با مقدمه دکتر بهادر نظراف معاون فرهنگی دانشگاه خاورشناسی و از جانب ایرانیان با مقدمه محمد فتحعلی

سفیر تام‌الاختیار ایران در ازبکستان آغاز شد. معاون فرهنگی دانشگاه گفت: ما حضور همه دانشمندان و مهمانان عزیز را گرامی می‌داریم و امیدواریم که همکاری‌های علمی با ایران گسترش بیشتری پیدا کند.

محمد فتحعلی با توجه به شکوه این جلسه، به جایگاه و بزرگی عطار نیشابوری اشاره کرد.

دکتر عباسعلی وفایی قبل از آنکه مقاله خود را در موضوع «حضرت موسی علیه‌السلام در شعر عطار» ارائه کند، به عنوان رایزنی فرهنگی و یکی از برگزارکنندگان این بزرگداشت از فرزندان و محققان و دانشجویان تشکر نمود که به این محفل شکوه بخشیدند.

وی در سخنرانی خود اظهار داشت: سخن عطار تشویق و ترغیب آدمی برابر جهیدن از فرش و رسیدن به عرش است و ممثل شاعر و شخصیت‌های داستانی او یا پیامبران اند یا انسان‌های عارف واصل. بنابراین سهم پیامبران و عارفان در عناصر شعر او فراوان است. در یک نگاه اجمالی می‌توان دریافت که شاعر از کرامات و معجزات و روحیات والای انسانی و عرفانی و معنوی آنان سخن می‌راند از آدم ابوالبشر و ابراهیم، موسی و عیسی و پیامبر خاتم و همچنین انسان‌هایی والا مقام و مجذوب که هر یک از آنان با توضیحاتی که عطار دارد می‌تواند یک مقاله بایسته و بعضاً کتابی علی حده گردد.

دکتر نجم‌الدین کامل اف عرفان پژوه معروف ازبک، مدیر گروه دین‌شناسی آکادمی ساختار دولت و جامعه ریاست جمهوری ازبکستان بحثی را در موضوع «جوهر الذات» فریدالدین عطار ارائه نمود و پس از اطلاعات جالب در مورد این مثنوی فلسفی عطار، به تحلیل و مقایسه اندیشه‌های فلسفی و عرفانی شیخ عطار این عارف اندیشمند با سایر آثار او و برخی از آثار و آرای اندیشمندان دیگر جهان اسلام چون منصور حلاج و ابن عربی و ابن سینا و فارابی پرداخت و جلوه نظر عطار را در بحث ذات و صفات الهی و تجلیات، بازتاب نمود.

وی در پایان سخنان خود گفت: با اینکه بسیاری از عارفان ما به رد فلسفه پرداختند و آن را قیل و قالی بیش نخوانده‌اند اما عارفان از کجا وارد بحث و خلقت هستی و معرفت وجود می‌شود؟ پس قبل از همه فلسفه است و بدون تردیدی توان گفت قبل از آنکه شاعر صوفی باشد، فیلسوف بزرگی است.

دکتر سیومه غنی یوا دانشیار دانشگاه خاورشناسی در سخنرانی خود به بررسی داستان‌های مستقل مثنوی لسان الطیر علیشیرنوایی پرداخت.

سرشار از محبت و ارادت راجع به عطار به چشم می‌خورد که قابل ملاحظه است. آن آثار نوایی را که اشاره‌هایی به جایگاه و مقام عطار دارد، می‌توان به دو دسته تقسیم کرد:

دسته اول: «نسایم المحبت» و «منطق الطیر» که بی‌واسطه به تعریف عطار پرداخته شده است.
دسته دوم: بقیه آثار نوایی.

وی ادامه داد: اگر تذکره الاولیاء و منطق الطیر عطار نبود نسایم المحبت و لسان الطیر نوایی به وجود نمی‌آمدند.

در نسایم المحبت، به جز از یک داستان مستقل درباره شرح احوال عطار، در شش مورد دیگر اشاره به عطار هست و در همه آنها عطار به عنوان یک شخصیت والا و عارف بزرگ نام برده می‌شود.

نسایم المحبت تنها ترجمه نفحات الانس جامی نیست، بلکه ترجمه تذکره الاولیاء هم هست، زیرا نوایی حکایات درباره شیوخ کبار را از تذکره الاولیاء اخذ کرده است. دیگر اینکه باید گفته شود منطق الطیر عطار زمینه به نظم درآمدن مثنوی معنوی مولوی شده است.

نوایی در مجالس النفایس از عطار به عنوان سراینده اسرار حقیقت تعریف نموده و او را شامل گروه اول شاعران عارف دانسته است. کوتاه سخن، دیدگاه نوایی در مورد عطار کتابی کامل خواهد شد.

دکتر محمد حسن زاده استادیار دانشگاه علامه طباطبایی تهران مقاله‌ای با عنوان «عرفان در شعر عطار» ارائه نمود که مورد توجه حضار قرار گرفت.

دکتر محمد جان قادر اف محقق فلسفه مشرق زمین و دکتر الغبک سید اف دانشیار آکادمی ساختار دولت و جامعه ریاست جمهوری ازبکستان به جنبه‌های فلسفی اندیشه‌های عطار اشاره نمودند. دکتر الغبک سید اف اندیشه‌های عرفانی عطار را با فلاسفه اروپا مورد مقایسه و تحلیل قرار داد و برتری اندیشه‌های عطار را در خوشبختی و فلسفه حیات بخش او دانست.

خانم شرافت حسن اوا دانشجوی دوره دکتری دانشگاه خاورشناسی مقاله‌ای را در موضوع پیوندی رضایی شاعر قرن ۱۷ م. خوارزمی و مثنوی او با نام «قوش تولی» (زبان مرغ) ایراد کرد که بسیار جالب بود. بنابر نظر او، این مثنوی که به زبان ازبکی است، تحت تأثیر منطق الطیر سروده شده است.

پذیرایی و اهدای فصلنامه سینا و کتاب مثنوی معنوی برای شرکت‌کنندگان فر و شکوهی به همایش بخشید.

وی گفت: نوایی با کمک از روح عطار لسان الطیر خود را به رشته نظم درآورد. در این مثنوی سیمای مرغی با نام ققنوس و بچه ققنوس به چشم می‌خورد. منظور نوایی از مرغ ققنوس که مرغ افسانه‌ای است، عطار نیشبوری و مراد او از بچه ققنوس خود نوایی بوده است.

دکتر احمد جان قرانیک اف استاد زبان فارسی دانشگاه خاورشناسی به ارائه مقاله خود در موضوع «تحلیل و مقایسه منطق الطیر عطار و لسان الطیر نوایی» پرداخت و این مسئله را که لسان الطیر ترجمه منطق الطیر است یا نه؟ به دایره بحث کشاند. وی در سخنرانی خود به تقویت و حمایت این نظر برتلس که می‌گوید با توجه به اینکه نوایی در ساختار و سوژه و بیان مطالب حکایات مثنوی خود نوآوری‌های زیادی وارد کرده است، لسان الطیر او نه ترجمه منطق الطیر است بلکه اثر مستقلی محسوب می‌شود، پرداخت و به این نتیجه رسید: «از مقایسه‌ای که ما انجام داده‌ایم، نظر برتلس به طور قطعی ثابت شد. از تحلیل و مقایسه برمی‌آید که هدف عطار در منطق الطیر و قصد نوایی در لسان الطیر با هم تفاوت دارد.»

دکتر رحمان خواجه انعام خواجه ایف رئیس دانشکده زبان و ادبیات شرق در دانشگاه خاورشناسی، ضمن ارائه مقاله خود در موضوع «درباره یک روایت راجع به عطار» به بررسی یک داستان دهنور زریاب نویسنده معروف دری زبان افغانستان درباره عطار و منظره قتل او و پیروزی معنوی عطار در مناظره با سرباز مغول پرداخت.

دکتر سلطان مراد عالم معاون رئیس مرکز معنویت و معرفت جمهوری ازبکستان، بحثی را در مورد «تعریف عطار در آثار علیشیرنوایی» عنوان کرد. وی گفت: در این چند سال اخیر ۲۰ جلد آثار نوایی به چاپ رسید و دیگر ما می‌توانیم که توسط این آثار به تبیین نظر نوایی در مورد عطار پردازیم. در هفت اثر معروف نوایی سخنانی